

Wyrok z dnia 4 sierpnia 2009 r.

I UK 82/09

Prawomocny wyrok oddalający odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego odmawiającej ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nie stanowi przeszkody do wystąpienia z ponownym wnioskiem o to samo świadczenie, jeżeli składany jest on w innym stanie prawnym.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Józef Iwulski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 4 sierpnia 2009 r. sprawy z odwołania Ryszarda S. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w C. o rentę z tytułu niezdolności do pracy, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 października 2008 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w C. (dalej jako „organ rentowy”) decyzją z dnia 20 września 2005 r. odmówił Ryszardowi S. (dalej jako „ubezpieczony”) prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ jego wniosek o to świadczenie został rozstrzygnięty negatywną dla ubezpieczonego decyzją z 20 marca 2003 r. i prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 8 czerwca 2004 r.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wyrokiem z 3 grudnia 2007 r. [...] oddalił odwołanie ubezpieczonego od powyższej decyzji organu rentowego z 20 września 2005 r. Sąd ustalił między innymi, że orzeczeniem KIZ z 3 czerwca 1970 r. ubezpieczony został zaliczony do II grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia. Wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy ubezpieczony złożył 20 stycznia 2003 r. Decyzją z dnia 20 marca 2003 r. organ rentowy odmówił

prawa do renty, gdyż chociaż lekarz orzecznik uznał jego całkowitą niezdolność do pracy, to jednocześnie stwierdził, że niezdolność ta nie powstała w okresie ubezpieczenia. Decyzja ta stała się prawomocna po wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 8 czerwca 2004 r. Ubezpieczony w dniu 15 września 2005 r. wniósł o rentę z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd ustalił na podstawie opinii trzech biegłych lekarzy okulistów, że ubezpieczony swoją niezdolność „wniósł do okresu ubezpieczenia, a w okresie tym nie nastąpiło istotne pogorszenie narządu wzroku”. Jako podstawę rozstrzygnięcia Sąd wskazał art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (dalej jako „ustawa”).

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 28 października 2008 r. [...] zmienił zaskarżony apelacją ubezpieczonego powyższy wyrok Sądu pierwszej instancji oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy poczynając od dnia 1 września 2005 r. na stałe. Sąd stwierdził, że organ rentowy błędnie uznał, iż prawomocny wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 26 stycznia 2004 r., oddalający odwołanie ubezpieczonego od decyzji z dnia 20 marca 2003 r. odmawiającej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, stanowi przeszkodę do wystąpienia z ponownym wnioskiem o to samo świadczenie. W ocenie Sądu, wniosek taki jest zawsze dopuszczalny, gdy po uprawomocnieniu się wyroku nastąpiły nowe okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń. W takiej sytuacji sprawa toczy się w wyniku rozpoznania nowego wniosku i nie jest sprawą o to samo roszczenie, które było przedmiotem rozstrzygnięcia w sprawie poprzednio zakończonej wyrokiem sądu.

Według Sądu istotne jest jednak to, że Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach wydał wyrok z dnia 26 stycznia 2004 r. na podstawie art. 57 ustawy w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania decyzji, tj. 20 marca 2003 r. Tymczasem ustawa zmieniająca z dnia 27 czerwca 2003 r. wprowadziła z dniem 1 października 2003 r. zmianę art. 57. Sąd pierwszej instancji wyjaśniając, czy w okresie podlegania przez ubezpieczonego ubezpieczeniom społecznym doszło do pogorszenia jego stanu zdrowia, który już w 1970 r. powodował jego inwalidztwo drugiej grupy, nie „poświęcił należytej uwagi” treści art. 57 ust. 2 w nowym brzmieniu. Tymczasem za bezsporną należało uznać okoliczność występowania całkowitej, trwałej niezdolności ubezpieczonego do pracy, o której orzekł lekarz orzecznik ZUS orzeczeniem z dnia 13 października 2003 r., które nadal jest wiążące dla organu

rentowego, o czym świadczy wypłacanie ubezpieczonemu renty socjalnej przyznanej mu na stałe.

Sąd ocenił, że z akt sprawy wynika, iż na dzień 11 lutego 2003 r. ubezpieczony legitymował się stażem ubezpieczeniowym przekraczającym 25 lat. Sąd stwierdził, że osoba spełniająca warunki określone w art. 57 ust. 2 nie tylko nie musi wykazywać warunku powstania niezdolności do pracy w okresach, o których mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3, ale także nie ma do niej zastosowania art. 58 w związku z art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy. Niezależnie jednak od tego, ubezpieczony spełnił także warunek określony w art. 58 ust. 1 pkt 1 ustawy.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok Sądu drugiej instancji w całości skargą kasacyjną, w której zarzucił naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię przepisu art. 57 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 oraz niewłaściwe zastosowanie art. 58 ust. 1 pkt 1 ustawy, w wyniku czego organ rentowy został zobowiązany do przyznania prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy oraz naruszenia przepisów postępowania, przez oczywiste naruszenie przepisu art. 278 § 1 i art. 286, a także 232 i 233 k.p.c., polegające na błędnym uznaniu, że w okresie zatrudnienia nastąpiło istotne pogorszenie niezdolności do pracy ubezpieczonego, które to uchybienie ma istotny wpływ na wynik sprawy. Wskazując na powyższe podstawy wniósł o uchylenie i zmianę zaskarżonego wyroku w całości „poprzez oddalenie apelacji odwołującego” i „orzeczenie wyrokiem kasacyjnym o zwrocie spełnionego świadczenia od odwołującego Ryszarda S. na rzecz organu rentowego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw. W rozpoznawanej sprawie jest niesporne, że ubezpieczony jest trwale niezdolny do pracy. Sporne jest jedynie to, czy niezdolność ta powstała w okresie ubezpieczenia.

Trafny jest pogląd Sądu drugiej instancji, że prawomocny wyrok Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 26 stycznia 2004 r., oddalający odwołanie ubezpieczonego od decyzji z dnia 20 marca 2003 r. odmawiającej ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie stanowi przeszkody do wystąpienia z ponownym wnioskiem o to samo świadczenie, ponieważ wyrok ten został wydany na podstawie art. 57 ustawy w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania decyzji, tj. 20 marca 2003 r., gdy tymczasem ubezpieczony złożył kolejny

wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy w dniu 15 września 2005 r., a zatem w innym stanie prawnym, w którym przepis art. 57 miał inne brzmienie niż w dacie orzekania przez Sąd pierwszej instancji. Dokonana bowiem ustawą z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268) nowelizacja ustawy o emeryturach i rentach z FUS, polegająca na dodaniu do dotychczasowego brzmienia art. 57 nowego ustępu 2 oznaczała poważną ingerencję ustawodawcy w utrwalony system przesłanek prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Stosownie do art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z FUS sprzed jego zmiany renta z tytułu niezdolności do pracy przysługiwała ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki: 1) jest niezdolny do pracy; 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy; 3) niezdolność do pracy powstała w okresach wymienionych w tym przepisie albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów. W myśl dodanego ustępu 2 przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy. O ile zatem w stanie prawnym, który Sąd pierwszej instancji zobowiązany był uwzględnić wydając wyrok z dnia 26 stycznia 2004 r., konieczne było wyjaśnienie, czy niezdolność do pracy ubezpieczonego powstała w okresach wymienionych w tym przepisie (pkt 3), o tyle warunek ten nie jest wymagany od ubezpieczonego, który jak ubezpieczony w niniejszej sprawie udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat i jest trwale niezdolny do pracy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2006 r., I UZP 5/05, OSNP 2006 nr 19-20, poz. 305). Wymaganie, aby w okresie zatrudnienia nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia ubezpieczonego, który jak wynika z niekwestionowanych przez organ rentowy ustaleń Sądu Apelacyjnego jest trwale niezdolny do pracy, pozostaje w sprzeczności z przepisem art. 57 ust. 2 ustawy. W konsekwencji zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów Kodeksu postępowania cywilnego jest oczywiście bezzasadny. Nie ma bowiem żadnej potrzeby, aby Sąd drugiej instancji przeprowadził dowód z opinii biegłego, czy i w jakim okresie nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia ubezpieczonego trwale niezdolnego do pracy, skoro wymaganie „pogorszenia” nie wynika z treści przepisu art. 57 ust. 2 ustawy.

Sąd Apelacyjny nie naruszył także przepisu art. 58 ustawy, ponieważ wystarczającą prawną podstawą zaskarżonego wyroku był prawidłowo interpretowany przez Sąd drugiej instancji przepis art. 57 ust. 2 ustawy, natomiast przepis art. 58 został powołany - jak się wydaje jedynie - dla wzmocnienia argumentacji Sądu, że

„żądanie ubezpieczonego przyznania mu renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy znajdowało pełne uzasadnienie w art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.”

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====